

EUROPSKA UNIJA I NJEZINI TRGOVINSKI PARTNERI

Europska unija tijekom godina postupno napušta proizvodnju proizvoda male vrijednosti koji zahtijevaju mnogo rada i specijalizira se za brendirane proizvode velike vrijednosti. S obzirom na otvorenost njezina gospodarstva trgovina je od presudne važnosti za Uniju. Kako bi uklonila trgovinske prepreke i zajamčila jednake uvjete za svoje poslovne subjekte, Unija pregovara o raznim sporazumima o slobodnoj trgovini. EU je također osnivač i jedan od ključnih članova Svjetske trgovinske organizacije.

PRAVNA OSNOVA

Člankom 207. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU) zajednička trgovinska politika postala je isključiva nadležnost Europske unije.

VODEĆI POLOŽAJ EU-A

EU je najveće svjetsko gospodarstvo koje čini više od 20 % svjetskog bruto domaćeg proizvoda (BDP). Zahvaljujući BDP-u od oko 15 bilijuna EUR i otvorenosti tržišta koje ostvaruje izvoz roba i usluga u vrijednosti od 2791 milijardi EUR i uvoza u vrijednosti od 2578 milijardi EUR EU ima središnju ulogu u oblikovanju globalnog trgovinskog sustava, prije svega pružanjem potpore Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (WTO). Gospodarska otvorenost donijela je, i nastaviti će donositi, znatne prednosti Europskoj uniji, uzimajući u obzir da više od 30 milijuna radnih mjesta u EU-u ovisi o vanjskoj trgovini te da se očekuje da će se 90 % svjetskog gospodarskog rasta u sljedećih 15 godina ostvariti izvan Europe^[1]. Novi gospodarski akteri i tehnološki napredak uvelike mijenjaju strukturu i obrasce međunarodne trgovine. To prije svega znači da raširena upotreba informacijskih tehnologija omogućuje trgovinu robom i uslugama kojima se do sada nije moglo trgovati. U proteklih 20 godina došlo je do velikog porasta deviznog poslovanja, koje je doseglo nezabilježenu razinu. Današnje globalno gospodarstvo iznimno je integrirano, a globalni lanci opskrbe u velikoj su mjeri zamijenili tradicionalnu trgovinu gotovim proizvodima.

Učinci svjetske financijske krize negativno su utjecali na gospodarske rezultate Unije. Međutim, u usporedbi s drugim industrijaliziranim gospodarstvima, gospodarstvo EU-a pokazalo je primjetnu otpornost u određenim aspektima, a njegov udio u globalnom BDP-u zabilježio je sporiji pad od udjela Japana i SAD-a. Europska unija uspjela

[1] „Trgovina za sve: Prema odgovornijoj trgovinskoj i ulagačkoj politici”, Europska komisija 2015., str. 8., preuzeto 26. travnja 2019., http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/october/tradoc_153846.pdf

je očuvati relativno jak položaj u trgovini robom, istovremeno jačajući vodeću ulogu u trgovini uslugama.

ULOGA EUROPSKE KOMISIJE I EUROPSKOG PARLAMENTA

Međunarodna trgovina jedan je od prvih sektora u kojem su države članice odlučile povjeriti dio svoje suverenosti zajedničkom tijelu. One su stoga Europskoj komisiji dale mandat da se u njihovo ime bavi trgovinskim pitanjima, među ostalim i pregovorima o međunarodnim trgovinskim sporazumima. Drugim riječima, EU, djelujući kao jedinstvena cjelina, pregovara o bilateralnim i multilateralnim trgovinskim sporazumima u ime svih svojih država članica. Bilanca pred mehanizmom za rješavanje sporova WTO-a pokazuje iznimnu sposobnost EU-a da u međunarodnim trgovinskim sporovima brani svoje interese. EU se međunarodnim trgovinskim instrumentima koristi i kako bi promicao vlastite vrijednosti i politike i pritom pokušava proširiti svoje regulatorne prakse na ostatak svijeta. Štoviše, „promicanje europskih vrijednosti”, koje među ostalim čine ljudska prava, održivi razvoj, dobro upravljanje i briga za okoliš, jedan je od triju stupova nove trgovinske strategije EU-a pod nazivom „Trgovina za sve”.

Europska unija tradicionalno podržava otvoren i pravedan međunarodni trgovinski sustav. Aktivno radi kako bi zajamčila integraciju svih zemalja u svjetsko gospodarstvo, među ostalim i postupnim ukidanjem ograničenja u međunarodnoj trgovini.

Ugovorom iz Lisabona ojačana je uloga Europskog parlamenta, koji je u pitanjima trgovine i ulaganja postao suzakonodavac ravnopravan Vijeću. Budući da je njegova suglasnost postala obavezna, Ugovorom je Parlament također dobio aktivniju ulogu u pregovorima o međunarodnim trgovinskim sporazumima i njihovoj ratifikaciji. Ipak, određeni elementi trgovinske politike i dalje su u nadležnosti država članica. Sud Europske unije objavio je 16. svibnja 2017. mišljenje u kojem je pojašnjena podjela nadležnosti između država članica i EU-a.

TRGOVINSKA POLITIKA I CILJEVI

Komunikacijom Komisije iz 2010. pod nazivom „Trgovina, rast i svjetska pitanja” međunarodna trgovina postala je jedan od glavnih stupova strategije Europa 2020., čiji je cilj učiniti Europu „zelenijom” i konkurentnijom. Slično tome, strategijom „Trgovina za sve” iz 2015. osnažuje se trgovinska politika EU-a kao glavni promicatelj rasta, radnih mjesta i ulaganja. U njoj se također poziva na revitalizaciju WTO-a, tako što će mu se dati središnja uloga u razvoju i provedbi pravila, zauzimanjem usmjerenijeg pristupa umjesto trenutačnog načela „jedinственог paketa” prema kojem se zajednički treba dogovoriti o svim točkama dnevnog reda, te uspostavom „dvorazinskog” mehanizma kojim bi se dijelu članica WTO-a omogućilo da idu dalje u određenom polju, a ostalim članicama ostavila mogućnost da se pridruže u kasnijoj fazi.

Međutim, EU je nakon zastoja u multilateralnim pregovorima s WTO-om o Razvojnem programu iz Dohe morao pronaći alternativne načine kako bi zajamčio bolji pristup tržištima trećih zemalja. Stoga je uvedena nova generacija sveobuhvatnih sporazuma o slobodnoj trgovini koji ne uključuju samo ukidanje carina i trgovinu robom, nego i mnogo više od toga.

Prvi takav sporazum nove generacije o slobodnoj trgovini potpisan je s Južnom Korejom, nakon ratifikacije u Europskom parlamentu počeo se privremeno primjenjivati u srpnju 2011., a službeno je stupio na snagu u prosincu 2015. O novoj politici svjedoče i Višestrani trgovinski sporazum EU-a i Perua, Kolumbije i poslije Ekvadora, koji je privremeno na snazi od 2013., Sporazum o pridruživanju EU-a sa zemljama Srednje Amerike, čiji se trgovinski stup privremeno primjenjuje od 2013., Sveobuhvatni ekonomski i trgovinski sporazum između EU-a i Kanade (CETA), koji se privremeno primjenjuje od rujna 2017., Sporazum o slobodnoj trgovini između EU-a i Singapura, o kojemu su pregovori završeni 2014., te Sporazum o slobodnoj trgovini između EU-a i Vijetnama, o kojemu su pregovori završeni krajem 2015. Sporazum o slobodnoj trgovini s Japanom stupio je na snagu 1. veljače 2019.

Iako su pregovori s SAD-om o Transatlantskom partnerstvu za trgovinu i ulaganja (TTIP) obustavljeni, EU je u procesu pregovaranja s drugim ključnim partnerima. Pregovori o trgovinskom sporazumu s osnivačicama Mercosura smatraju se važnim polazištem za bolji pristup tržištu Južne Amerike. EU je također započeo pregovore o sporazumima o slobodnoj trgovini s Indonezijom, Tunisom, Filipinima, Australijom i Novim Zelandom. Pregovori s Malezijom, Tajlandom i Indijom nastavit će se čim se za to stvore povoljni uvjeti. EU je također započeo pregovore o zasebnim bilateralnim ugovorima o ulaganju s Kinom i Mjanmarom te će razmotriti mogućnost započinjanja sličnih pregovora s Tajvanom i Hong Kongom. Pregovori s Iranom razmotrit će se nakon njegova pristupanja WTO-u.

Ti sporazumi donijet će znatne koristi. Prosječna carinska stopa na izvoz iz EU-a trebala bi se smanjiti za otprilike 50 %. Procjenjuje se da će sporazumi o slobodnoj trgovini pridonijeti gospodarskom rastu EU-a s dodatnih 2 % BDP-a^[2]. Međutim, dovršenje pregovora o tim sporazumima može potrajati nekoliko godina.

UVOZ I IZVOZ

Europska unija najveći je izvoznik robe i usluga na svijetu i najveće izvozno tržište za oko 80 zemalja^[3]. Vrijednost trgovine robom između EU-a i ostatka svijeta 2018. iznosila je 3 936 milijardi EUR^[4].

Glavni trgovinski partneri Europske unije –
Trgovina robom u 2018. (u milijunima eura)

Zemlja	Izvoz	Uvoz	Ukupno	Trgovinska bilanca
SAD	406 372	267 270	673 642	+139 102
Kina	209 906	394 698	604 604	-184 791
Švicarska	156 484	108 980	265 464	+47 504

[2]„Europska unija jednostavno objašnjena: Trgovina”, Europska komisija, 2016., str. 5, preuzeto 12. travnja 2019., <http://bookshop.europa.eu/en/trade-pbNA0216154/>

[3]„Položaj EU-a u svjetskoj trgovini”, Europska komisija, preuzeto 12. travnja 2019., <http://ec.europa.eu/trade/policy/eu-position-in-world-trade/>

[4]Objava za medije Eurostata br. 49/<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/9677750/6-18032019-AP-EN.pdf/6fce968a-cc9f-494d-a19c-e04576e42fa9>

Svijet	1 955 746	1 980 361	3 936 107	-24 615
---------------	-----------	-----------	-----------	---------

Izvor: *Europska komisija, 2019.*

U usporedbi s 2017. povećani su i uvoz i izvoz. Povećanje izvoza (123 milijarde EUR) bilo je veće od povećanja uvoza (76 milijardi EUR).

Suficit u trgovini robom koji je ostvarilo 28 država članica EU-a mijenjao se i iznosio je 11 milijardi EUR 2014., 60 milijardi EUR 2015. i 20,5 milijardi EUR 2017.^[5] Tijekom 2018. zabilježen je deficit od 24,6 milijardi EUR. I za izvoz i za uvoz najvažnije kategorije bile su strojevi i prijevozna oprema, a nakon njih slijedili su kemijski proizvodi u slučaju izvoza i mineralna goriva u slučaju uvoza.

Ukupni izvoz u 2018. porastao je za 4,1 % u usporedbi s prethodnom godinom, dok je uvoz porastao za 6,7 % te su iznosili 1956 milijardi EUR, odnosno 1980 milijardi EUR. SAD je i dalje daleko najvažnije tržište za robu izvezenu iz EU-a 2018., a nakon njega slijede Kina, Švicarska i Rusija.

Europska unija je 2018. najviše robe uvozila iz Kine, a nakon nje slijedili su SAD i Rusija.

Nedavni mali pad bilance trgovine robom u opreci je s daljnjim rastom pozitivne bilance trgovine uslugama. EU je 2017. prijavio bilancu od 191 milijarde EUR u uslužnim transakcijama s ostatkom svijeta, pri čemu je izvoz iznosio 912 milijardi EUR, a uvoz 721 milijardu EUR. Trgovina uslugama činila je 2017. 33 % ukupnog izvoza te 28 % ukupnog uvoza robe i usluga EU-a^[6]. SAD, zemlje Europskog udruženja slobodne trgovine (EFTA) i Azija bili su među glavnim partnerima EU-a u trgovini uslugama. Prema najnovijim podacima trgovina uslugama EU-a uglavnom je usmjerena na tri kategorije: ostale poslovne usluge, prijevoz i putovanja^[7].

IZRAVNA STRANA ULAGANJA EU-A

EU je najveći svjetski ulagač i važan primatelj izravnih stranih ulaganja. Stupanjem na snagu Ugovora iz Lisabona 2009. proširila se isključiva nadležnost EU-a u pitanjima povezanim s međunarodnom trgovinom te ona sada obuhvaća i izravna strana ulaganja. Kako bi se pojasnilo točno područje primjene ovlasti u pogledu ulaganja, Komisija je od Suda Europske unije zatražila mišljenje o sporazumu o slobodnoj trgovini između EU-a i Singapura. U mišljenju Suda iz 2017. potvrđuje se da je većina aspekata izravnih stranih ulaganja u nadležnosti EU-a, uz neke iznimke, osobito rješavanje sporova.

Udio izravnih stranih ulaganja na svjetskoj razini 2016. godine (%)

Zemlja	Ulazna ulaganja	Izlazna ulaganja
EU	38,4 %	52,0 %

[5] Statistički vodič Glavne uprave za trgovinu, lipanj 2018., Europska komisija, http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/may/tradoc_151348.pdf

[6] Izračun Glavne uprave za vanjsku politiku Unije Europskog parlamenta, na temelju podataka Europske komisije.

[7] „Međunarodna trgovina uslugama”, Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/International_trade_in_services#Main_services_traded preuzeto 12. travnja 2019. Statistička kategorija ostalih poslovnih usluga sastoji se od: usluga istraživanja i razvoja usluga stručnog savjetovanja i savjetovanja u vezi s upravljanjem tehničkih usluga, usluga povezanih s trgovinom i ostalih poslovnih usluga.

SAD	35,3 %	39,5 %
Kina	7,5 %	7,9 %
Kanada	5,3 %	7,5 %
Japan	1,0 %	8,7 %

Izvor: Izračun Glavne uprave za vanjsku politiku Unije Europskog parlamenta, na temelju podataka Europske komisije.

Mario Damen / Jakub Przetacznik
04/2019

